

HANDLINGSPLAN MOT PROSTITUSJON 2011-2013

Innhold

Bakgrunn	3
Prostitusjonsbildet i dag.....	3
Prostitusjonsmarkedet	4
Menneskehandelsaker	4
Kjøpere av seksuelle tjenester	5
Holdningsendring	5
De prostituertes opplevelse	6
Status for nåværende handlingsplan - måloppnåelse.....	6
Bystyrets vedtak	9
Vurderinger	10
Menneskehandel	11
Omsorg, rehabilitering og kvalifisering	12
Kunnskap og kompetanse om prostitusjonsfeltet og bistand til prostituerte	13
Forebygging og bistand til barn og unge som er i faresonen	14
Myndige personer som kjøper seksuelle tjenester	14
Mål og tiltak.....	15

Bakgrunn

Bystyret i Oslo vedtok 18.06.2008 Handlingsplan mot prostitusjon 2008-2010. Loven om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester trådte i kraft 01.01.2009. Konsekvensene av lovforbudet var vanskelige å forutse da planen ble skrevet, selv om det ble forsøkt lagt inn tiltak i forhold til antatte konsekvenser. I planen ble det foreslått tiltak for voksne ofre for menneskehandel for prostitusjon og for mindreårige utsatt for alle former for menneskehandel.

Byrådsavdelingen har fulgt opp handlingsplanen på flere måter. En referansegruppe har fulgt opp alle tiltak og mål gjennom regelmessige møter. Kommunale tjenester og private/frivillige organisasjoner har gitt skriftlige rapporter og tilbakemeldinger om fremdriften der de har hatt ansvar for tiltak. Oslo kommune har samarbeidet med statlige organer, bl.a. for å følge utviklingen i prostitusjonsmarkedet.

Byrådet ønsker å revidere handlingsplanen. Dette innebærer ikke at det skal lages en fullstendig ny plan, men at det utførte arbeidet oppsummeres, dagens situasjon vurderes og at det på denne basis foreslås mål og tiltak i en ny treårs periode.

Den følgende reviderte planen omtaler flere av tiltakene med deler av navn eller forkortelser slik:

- Reform ressurscenter for menn, organisasjon, statlig finansiert, omtales som **Reform**.
- Nadheim senter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring, Kirkens Bymisjon, omtales som **Nadheim**.
- Koordineringsenheten for Ofre for Menneskehandel under Politidirektoratet, er en landsdekkende tjeneste og omtales som **KOM**.
- Tverrfaglig operativt team – team bestående av statlige og kommunale organer, omtales som **TOT Oslo** og koordinatoren for teamet som **TOT-koordinator**.
- Oslopolitets spesialgruppe mot trafficking, omtales som **STOP-gruppa**.
- Den internasjonale organisasjonen for migrasjon, Oslo, omtales som **IOM**.
- **Refleksjonsopphold** – Midlertidig opphold på 6 mnd for ofre for menneskehandel mens de vurderer anmeldelse av bakmenn.
- Byomfattende sosiale tjeneste til ofre for menneskehandel, tidligere lagt til sosialtjenesten på Grünerløkka, nå NAV Grünerløkka, omtales her som **Oslo piloten**.
- Rosaprojektet, landsdekkende og døgnåpent tilbud til kvinner utsatt for menneskehandel, administrert av Krisesentersekretariatet, finansiert av Justisdepartementet, omtales som **ROSA**.

Prostitusjonsbildet i dag

Informasjon fra de ulike prostitusjonstiltakene, fra statlige og andre kommunale organer, frivillige organisasjoner, forskningsinstitusjoner og oppslag i media er brukt for å gi en oversikt over prostitusjon og menneskehandel, og som grunnlag for en vurdering av dagens situasjon. Særlig Pro Sentret, som et landsdekkende kompetansesenter på området prostitusjon, har på oppdrag gjennomført flere kartlegginger og sammenstillinger som ledd i gjennomføringen av handlingsplanen.

Ser vi på formålet med loven om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester, hadde den fire klart uttalte mål:

- Å bidra til holdningsendring
- Redusert etterspørsel
- Redusere det totale prostitusjonsmarkedet
- Forebygge menneskehandel

Prostitusjonsmarkedet

Da lovforbudet mot kjøp av sex trådte i kraft i 1.1 2009, forsvant så å si alle prostituerte fra gata i Oslo. Senere økte antall gateprostituerte til om lag 500 ved slutten av året, cirka halvparten så mange som i 2007. 2007-tall brukes fordi 2008 var et ekstremt år med et uvanlig høyt antall prostituerte på gata. Pro Sentret angir at det på innemarkedet eller annonsemarkedet i Oslo var 900 personer som solgte sex i 2009, en nedgang på 16 % fra 2008. Nedgangen var altså langt lavere enn i gateprostituasjonen. De store prostitusjonstiltakene i Oslo, Pro Sentret og Nadheim, meddelte i sine årsmeldinger for 2009 at de riktignok hadde færre brukere, men brukerne etterspurte deres tjenester langt hyppigere. Pro Sentret hadde 1023 brukere i 2009, herav 777 utenlandske. Nadheim rapporterte om 764 brukere, herav 572 utenlandske.

Registreringer fra Pro Sentret fram til 1.8 2010 viser at det har vært en økning i antall gateprostituerte sammenlignet med 2009. Registreringen er basert på gjennomsnitt som påtreffes per kveld i oppsøkende arbeid. I 2010 har antallet økt fram mot sommeren og nærmer seg nivået i 2007. Når det gjelder registrering på annonsemarkedet i 2010, viser den en økning i antall enkeltpersoner på 27 % fra 2009 for hele landet, men en økning på 36 % for Oslo. Det kan se ut til at ”nølingen” i markedet er borte og at markedet i større grad har ”satt seg”. Det viktig å følge utviklingen.

Det ser ut til å ha blitt et todelt gatemarked i Oslo. Majoriteten av gateprostituerte befinner seg i strøket rundt Kvadraturen. I det siste er det observert at flere unge romkvinner selger sex i Karl Johans gate. Politiet bekrefter disse observasjonene.

Sentrene har brukere fra både inne- og utemarkedet, samt noen som har sluttet å prostituere seg. Mens det tidligere var liten overlapping av brukere på de to sentrene, er det nå en tendens til at brukerne veksler på å bruke de to tiltakene.

Nigerianere utgjør den største gruppen av utenlandske prostituerte. Deretter følger Romania, Bulgaria og Thailand. I antall er det, etter nigerianske, flest norske, med hhv 246 på Pro Sentret og 191 på Nadheim i 2009. (Tallene kan overlappe)

Så langt kan det slås fast at målet om å redusere det totale markedet er innfridd. Selv om det kan observeres en økning både i gateprostituasjonen og på innemarkedet fra 2009 til 2010, er det ingenting som tyder på at det har skjedd en forskyvning fra gata til innemarkedet. Det antas at innemarkedet/annonsemarkedet tilpasser seg fra annonsering av salg av seksuelle tjenester til andre former for formidling på nettet og gjennom direkte kundekontakt.

Menneskehandelsaker

I 2009 arbeidet Pro Sentret og Nadheim med til sammen 149 personer antatte ofre for menneskehandel. Av disse var det 61 nye, 20 menn og 41 kvinner.

Oslo piloten (Bydel Grünerløkka) ga i løpet 2009 bistand til 59 personer utsatt for menneskehandel, såkalte reflektanter. 32 av disse var nye i 2009. Per 31.12.2009 hadde de 23 aktive klienter, to menn og 21 kvinner. Kvinnene hadde i alt 19 barn i alderen 0-4 år. De fleste var henvist fra Pro Sentret og Nadheim. Antallet har stabilisert seg på ca 30 aktive saker til en hver tid (2010 tall).

I 2009 arbeidet barnevernet i Oslo med 30 umyndige personer som hadde befattning med menneskehandel. Av disse var 23 nye i 2009. To grupper har fått særlig oppmerksomhet; barn som kommer i følge med sine mødre og enslige mindreårige asylsøkere. Barn som kommer sammen med mødre får ingen selvstendig status som offer for menneskehandel, men hjelpeapparatet har meldt bekymring for barna. Andre har vært ungdom utnyttet i prostitusjon eller tigging.

Hjelpetiltakene har totalt sett ytt bistand til flere ofre for menneskehandel i 2009 enn i 2008.

Koordineringsenheten for Ofre for Menneskehandel, KOM, under Politidirektoratet, registrerte 292 mulige ofre for menneskehandel på landsbasis i 2009, en økning fra 2008. Av disse var 68 % registrert som utnyttet i prostitusjon eller annen seksuell utnyttelse, 27 % i tvangsarbeid.

ROSA mottok 124 henvendelser om og av personer som var mulige ofre for menneskehandel. 5 av disse var menn. 51 kvinner tok i mot bistand fra ROSA i løpet av 2009.

STOP gruppa i Oslopolitiet hadde ved utgangen av 2009 åtte menneskehandelsaker under etterforskning.

IOM Oslo bisto i 2009 med hjelp til retur til hjemlandet for 23 personer.

KOM, ROSA, IOM og Stop-gruppa arbeider med alle former for menneskehandel. Også Oslopiloten og barnevernet i Oslo kan ha saker med andre/flere former for menneskehandel enn prostitusjon. Pro Sentret og Nadheim opplyser at de utelukkende forholder seg til menneskehandel for prostitusjon etter en relativt streng definisjon.

Per 1. september 2010 opplyser Pro sentret at de arbeider med 66 menneskehandelsaker, hvorav 16 er nye i 2010. Nadheim arbeider med 24 nye i 2010 og følger opp 26 fra tidligere år, til sammen 50 personer.

Kjøpere av seksuelle tjenester

Politiet i Oslo bøtela 128 personer i 2009 (260 personer på landsbasis) som ulovlig hadde kjøpt seksuelle tjenester. I løpet av 1. halvår 2010 har Oslopolitiet bøtelagt 31 kunder, mot 61 i de tre andre største byene i Norge (Aftenposten, 16. juli 2010). Dette til tross for at sexkjøp og salg er av langt større omfang og foregår mer åpenlyst i Oslo enn i andre byer. Antall prostituerte på gata har sammenheng med politiets aktivitet. Lovforbudet gjelder også kjøp av seksuelle tjenester i utlandet. Det er til dags dato ikke utferdighet noen bøter for kjøp i utlandet. I løpet av 2009 ble bøtenivået nesten tredoblet, fra 9000 til 25000 kroner. Forskere ved Norsk Institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA; konkluderer med at færre kjøper sex. De har forsket på sexkjøpsloven, men resultatene offentliggjøres først i 2011 (Vårt Land, 22.07.2010). Erfaringer fra Oslo- og Trondheims politiet i 2009 tilsier at flere av kundene uttrykker behov for noen å snakke med. FAFO har fått i oppdrag fra Justisdepartementet å evaluere sexkjøpsloven fortløpende.

Holdningsendring

Pro Sentret refererer i sin årsmelding for 2009 *Ett år med kriminalisering*, til en svensk undersøkelse fra 2008 (Jari Kuosmanen: "Tio år med lagen") som viser at 8 % (34 personer) av de spurte hadde kjøpt seksuelle tjenester. Av disse 34 personene sier 10 at loven har påvirket kjøpene, hvorav 5 har sluttet å kjøpe sex grunnet loven. Kuosmanen sier at ...*(stødet för kriminalisering) har legat på samma, relativt höga nivå sedan 1999. Resultaten från 2008 års studie visar samtidig att den svenska allmänheten tilltro till att lagen har haft effekt på prostitutionens omfattning är ganska liten...* Det

vises videre til kriminologen Elin Kippe, som i 2004 publiserte en kvalitativ studie med 20 kunder. 4 av disse svarte at de ville slutte å kjøpe hvis det kom et lovforbud. Siden endrede holdninger ikke er synonymt med endringer i praksis, bør lovforbudet også følges opp av både åpen diskusjon og forskning.

De prostituerte opplevelse

Lovgiver erkjente at loven ville sette selger av seksuelle tjenester i en vanskelig situasjon. Det ble avsatt midler for å styrke tilbudene for å bidra til alternativer til prostitusjon. Hjelpetiltakene melder om at kvinnene i prostitusjonen opplever en (enda) hardere hverdag der de må tilpasse seg kundenes behov for å skjule seg, større konkurranse og lavere inntekter, mer utrygghet og engstelse, mer skepsis til myndigheter og høyere terskel for å anmelde lovbrudd. Prostituerte menns opplevelser vet vi mindre om, men de antas å ha samme erfaring som kvinner i prostitusjon.

Status for nåværende handlingsplan - måloppnåelse

Tiltakene i handlingsplanen er inndelt i emneområdene *Informasjon, Kunnskap, Metodeutvikling-koordinering - oppfølging, Barn og ungdom, Samarbeid med politiet, Personer som etterspør seksuelle tjenester, Nettverksarbeid og erfaringsdeling*. I alt omfatter planen 17 ulike tiltak. I tillegg kommer at 6 av vedtakspunkter fra bystyret, innebærer utforming og iverksettelse av tiltak.

I hovedsak er handlingsplanens tiltak enten iverksatt og avsluttet eller iverksatt og arbeid pågår. Bystyret er holdt løpende orientert om arbeidet gjennom notater til Helse- og sosialkomiteen.

I det følgende refereres og oppsummeres den status tiltakene har per juli 2010.

Tiltak 1: Informasjon til gårdeiere og utleiere

Måloppnåelse: Boligbygg Oslo KF har i samarbeid med politiet, leieboerforeningen og de store utleierne gjennomført informasjonstiltak. Boligbygg anså tiltaket utført ved utgangen av 2009, da det innenfor deres virkeområde ble antatt at bordeller og bordellignende tiltak nesten ikke eksisterte mer. Dette er bekreftet av politiet.

Tiltak 2: Informasjon til antatte ofre for menneskehandel

Måloppnåelse: Pro Sentret har samarbeidet med KOM (Koordineringsenheten for Ofre for Menneskehandel) om utarbeidelse av informasjonsmateriell i tre deler. Informasjonskortet *SOS menneskehandel* og informasjonsbrosjyren *Informasjon til deg som identifiseres som mulig offer for menneskehandel*, deles ut av Pro Sentret og andre som kommer i kontakt med mulige ofre for menneskehandel. Den siste brosjyren *Til deg som har fått innvilget refleksjonsperiode*, sendes ut fra UDI til alle som har fått innvilget midlertidig opphold pga mulig menneskehandel. Tiltaket anses gjennomført og følges løpende opp.

Tiltak 3: Utprøving av identifikasjonsverktøy for mindreårige ofre for menneskehandel

Tiltak 4: Øke kunnskap i arbeid med mindreårige ofre for menneskehandel

Måloppnåelse: Helse- og velferdsetaten har nedsatt en tverrfaglig arbeidsgruppe som har gjennomført seminar i 2010 om grunnkunnskap og erfaringer. KOMs identifiseringsverktøy vurderes i forhold til barnevernets erfaringer i et fortløpende arbeid. Erfaringene skal videreformidles og rapport for funn og strategier leveres høsten 2010. Det er utarbeidet veiledningsmaterieell for bydelene.

Tiltak 5: Kartlegge norske kvinner i gateprostitusjonen i Oslo

Måloppnåelse: Pro Sentret leverte i juni 2009 rapport med kartlegging av de norske kvinner i prostitusjon på innemarkedet og i gateprostitusjonen, samt de som ikke lenger prostituerer seg. Hensikten var å kartlegge livssituasjon, livsbetingelser og eventuelle hjelpebehov. Det ble avdekket at for kvinnene som fortsatt befinner seg i gateprostitusjonen er hjelp til rusavhengighet det viktigste. Sammensatte behov gjør veien ut av prostitusjon lang og vanskelig. For de norske kvinnene som er ute av gateprostitusjon, er psykisk helsehjelp, lavterskel helsetilbud, tett helse- og sosialfaglig oppfølging, bo- og arbeidsmarkedstilbud det viktigste. Kvinnene på innemarkedet består både av personer som er fornøyd med sin livssituasjon og som ikke ønsker å slutte å selge sex og personer som trenger det samme hjelpetilbudet som kvinner som har sluttet å selge sex.

Tiltak 6: Oppsøkende virksomhet i prostitusjonsmiljøene

Måloppnåelse: Nadheim og Pro Sentret har koordinert sitt arbeid og intensivert den oppsøkende virksomheten for å følge med på utviklingen etter at lovforbudet mot kjøp av seksuelle tjenester trådte i kraft. Både Nadheim og Pro Sentret driver systematisk oppsøkende arbeid både på gata, men har ulike tilnærminger til innemarkedet. Sentrene har lagt oppsøkingen på gata til litt andre tidspunkter enn før. Fra å registrere en kraftig nedgang i gateprostitusjonen, økte antallet på gata utover i 2009 og videre i 2010. Blant gateprostituerte er det registrert større skepsis til hjelpetiltakene enn før. Dette skyldes både at politiets tilstedeværelse er større eller tvil om hvorvidt oppsøkerne samarbeider med politiet.

På innemarkedet har uro og politiaksjoner ført til mange flyttinger og omorganiseringer og derigjennom en økt sårbarhet for kvinner og menn i prostitusjonen. Pro Sentret melder om at mange år med oppsøkende arbeid har økt tilliten til senteret og deres virksomhet. Etter innføring av sexkjøpsloven ber mangeprostituerte om mer bistand fra hjelpetiltakene. Gjennom det oppsøkende arbeidet på innemarkedet, er det påvist at den største gruppen som arbeider der, er kvinner av thailandsk opprinnelse. Dette har ført til en særlig bekymring for barna til disse kvinnene. Arbeidet er i gang og videreføres.

Tiltak 7: Tverrfaglig operativt team (TOT Oslo)

Måloppnåelse: I samarbeid med Bydel Grünerløkka ble det fra 01.02.2009 ansatt en koordinator for teamet. Dette fordi bydelen over flere år har hatt byomfattende ansvar med sosial bistand til ofre for menneskehandel. Det er sendt brev til bydelene og etatene om koordinatoren og hennes funksjon, samt informasjon om tiltak mot menneskehandel. I løpet av våren 2009 ble det satt ned et tverrfaglig team bestående av representanter fra STOP gruppa i politiet, Utlendingsdirektoratet, Grünerløkka sosialsenter og barneverntjeneste, Barne- og familieetaten, Oslo Krisesenter og Pro Sentret. Byrådsavdelingen laget retningslinjer for teamets arbeid og teamet ble konstituert i møte i juni 2009. Koordinator leder teamets arbeid og bistår bydelene og andre instanser med råd og veiledning.

TOT (Tverretatlig operativt team) Oslo ble etablert på et tidspunkt da mange tiltak og ordninger allerede var i gang og nettverket mellom tiltakene fungerte. *Oslo piloten ved Grünerløkka sosialsenter* hadde over flere år hatt byomfattende ansvar for sosiale tjenester til myndige ofre for menneskehandel. Det var således etablert en instans med kunnskap og kompetanse. Barnevernet i bydelen fikk ansvar for barna til de kvinnene som var i Oslo piloten og har utviklet en kompetanse på dette feltet. KOM hadde over flere år holdt i trådene på nasjonalt nivå og Oslo tiltakene deltok i dette nettverket. Mange

ofre for menneskehandel henvender seg til det statlig finansierte Rosaprojektet, som gir bistand på landsbasis. Effekten av TOT ordningen er derfor vanskelig å påvise. Det er for det første snakk om relativt få menneskehandelsaker sett i sammenheng med det langt større antallet prostituerte. De allerede etablerte nettverkene fungerer i det store flertallet av saker. Den åpenbare fordelene er at teammedlemmene skaffer seg felles kunnskap og kompetanse på et område der det lett oppstår vanskelige avveininger og problemstillinger. Det er likevel spørsmål om teamets arbeid har medført at kompliserte saker har funnet raskere eller smidigere løsninger, eller har dannet presedens for senere arbeid.

Tiltak 8: Oppfølging av prostituerte som vil ut av prostitusjonen

Måloppnåelse:

Pro Sentret har over flere år tilbudt en rekke kurs for sine brukere, bl.a. kantinekurs, renholdskurs, norskkurs, datakurs og engelskkurs. Fra 2010 har Pro Sentret omorganisert sine tjenester, kalt "Pro Start", en ny giv i arbeidet med å finne gode alternativer til prostitusjonen. Nadheim har engasjert sosialkonsulent fra NAV, som kun arbeider med arbeid og kvalifisering, samt etablert samarbeid med en arbeidsgiver. Det er startet opp et prosjekt mellom NAV Grünerløkka og Pro Sentret, *Pro NAV*, som skal være et kvalifiseringsprosjekt for kvinner og menn på innemarkedet som vil ut av prostitusjonen. Prosjektet omfatter norske og utenlandske med lovlig opphold i Norge. Pro Sentrets kartlegging av norske kvinner i prostitusjonen og deres behov i en langvarig rehabiliteringsprosess, gir føringer for prosjektet. Prosjektet er for statlig finansiert, foreløpig ut 2010.

Tiltak 9: Ungdomssatsning mot menneskehandel

Måloppnåelse: Pro Sentret har ved hjelp av midler fra BLD videreført undervisningsopplegget i alle videregående skoler i Oslo, også i 2010. I samarbeid med skoleverket i Norge er det også gjennomført stil- og filmkonkurranse om prostitusjon og menneskehandel rettet mot elever i 3. klasse på alle videregående skoler i Norge. Pro Sentret har dessuten bistått i utformingen av undervisningsopplegg om temaet i faget religion og etikk.

Tiltak 10: Kunnskap om arenaer der mindreårige kjøper seksuelle tjenester

Måloppnåelse: Pro Sentret leverte i juni 2009 en rapport med sammenstilling av den kunnskapen som finnes om arenaer der ungdom selger og kjøper seksuelle tjenester. Sammenstillingen viste at flere instanser var bekymret for de unge jentene som har nær kontakt med det thailandske prostitusjonsmiljøet. På denne bakgrunn ble Pro Sentret bedt om å utforme en projektskisse for å se nærmere på situasjonen for barn av thailandske prostituerte. Den ble levert i april 2010. Prosjektet forventes ferdigstilt innen utgangen av 2010. På oppdrag fra Helsedirektoratet avleverte Pro Sentret i juni 2010 rapporten *Et usynlig marked*, en feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex.

Tiltak 11: Forebygge prostitusjon blant ungdom

Måloppnåelse: Bydelene har utarbeidet planer for arbeid med utsatte barn og unge. Å forebygge prostitusjon var lagt inn som et av flere fokusområder. Helse- og velferdsetaten har bistått bydelen i arbeidet. Informasjon om dette er oversendt Helse- og sosialkomiteen. Bydelene har muligheter til å søke om støtte til lokale tiltak.

Tiltak 12: Stengning av bordellignende virksomheter

Måloppnåelse: Dette er dels ivarettatt gjennom samarbeidet mellom Oslopolitiet og Boligbygg Oslo KF. Politiets intensiverte innsats overfor innemarkedet gjennom "Operasjon Husløs", der både utlendingskontroll og avdekking av hallikvirksomhet og menneskehandel ble brukt som lovmessig grunnlag, har medvirket til at bordellignende virksomhet på det nærmeste er forsvunnet.

Tiltak 13: Samarbeid med politiet

Måloppnåelse: Informasjon om prostitusjon og menneskehandel tas opp som tema i Politirådet, der byrådsavdelingen deltar. I TOT Oslo deltar representanter for STOP gruppa i politiet. Prostitusjonstiltakene deltar i samarbeidsfora med politiet.

Tiltak 14: Tiltak rettet mot personer som kjøper seksuelle tjenester

Måloppnåelse: Oslo kommune og Justisdepartementet bidro med midler til Reform ressurscenter for menn for å oppsummere og vurdere nye tiltak for personer som kjøper seksuelle tjenester. Reform anbefalte i sin rapport, *Sexhandel – rådgivning om sexkjøp*, at det opprettes et lavterskel rådgivningstilbud til kundegruppen. De fikk våren 2010 midler fra Justisdepartementet til dette.

Tiltak 15: Erfaringsutveksling

Måloppnåelse: Erfaringer fra arbeidet skjer i løpende møter med tjenesteapparatet, i Oslopiloten, i Storbykonferansene, Politirådet, dialogmøter med Justisministeren og i referansegruppene med KOM og BLD.

Tiltak 16: Internasjonalt samarbeid og rammeverk

Måloppnåelse: Det ble gjennomført Storbykonferanse i februar 2009, et samarbeid mellom byrådsavdelingen og Justisdepartementet. Oslo kommune deltar i hovedstadssamarbeid i Norden, der Oslo kommune var ansvarlig for konferanse høsten 2009. Oslo kommune har dessuten deltatt på internasjonal konferanse om menneskehandel, der Norge ble brukt som eksempel på "best practise". Oslo kommune inngår i løpende samarbeid med KOM og IOM, Norge. Som kompetansesenter deltar Pro Sentret i en rekke internasjonale nettverk og i samarbeid med ulike internasjonale organer.

Tiltak 17: Oppfølging av handlingsplanen

Måloppnåelse: En referansegruppe, nedsatt av byrådsavdelingen i desember 2008, og bestående av representanter fra kommunale og statlige organer og private/frivillige organisasjoner følger opp planen med regelmessige møter 4-5 ganger per år.

Bystyrets vedtak

1. *Bystyret ber byrådet følge med på om handlingsplanens tiltak virker som forutsatt, eventuelt justere tiltakene når man ser effekten av lovforbudet, for eksempel 6 måneder etter, og sende notat om dette til komiteen.*

Måloppnåelse: Notat om dette ble sendt til helse- og sosialkomiteen i juni 2009 og fremlagt komiteen i september 2009.

2. *Byrådet bes sikre at alle prostituerte får lavterskel informasjon og hjelpetilbud, slik Pro Sentret fungerer for sine brukere.*

Måloppnåelse: Viser til oppsummering under tiltak 2.

3. *Det utarbeides en veileder for det psykososiale arbeidet med prostituerte, for å styrke det tverrfaglige samarbeidet knyttet til hjelpetiltak rettet mot prostituerte.*

Måloppnåelse: Det er utarbeidet mye materiell, bl.a. fra KOM, som er til stor nytte for faggruppene som arbeider på feltet. Prostituerte har sammensatte og ulike problemer og behov. En gateprostituert med omfattende rus og psykiske problemer har andre behov for bistand enn en velfungerende person på innemarkedet eller en prostituert fra Nigeria. De ansattes kompetanse er viktig. Det er så langt ikke vurdert som hensiktsmessig å utarbeide veileder spesifikt for denne gruppen.

4. *Oslo bystyre mener at personer som ønsker å komme seg ut av prostitusjonen, bør få rett til yrkesmessig attføring. Bystyret ber byrådet fremme dette synspunktet overfor statlige myndigheter og arbeide for å få i gang et forsøksprosjekt i Oslo.*

Måloppnåelse: Arbeids- og inkluderingsdepartementet har som svar på Oslo kommunes henvendelse avvist egne ordninger for prostituerte og viser til at prostituerte på lik linje med alle andre må bruke tilgjengelige tiltak. Det ble imidlertid innvilget 2 mill kroner til Pro NAV-prosjektet fra Justisdepartementet. Det vises for øvrig til oppsummering under tiltak 8.

5. *Byrådet bes komme tilbake med en vurdering av tiltak rettet mot barn og unge i prostitusjon, spesielt muligheten for å opprette en omsorgsstasjon etter modell fra Trondheim, i forbindelse med den første evalueringen av handlingsplanen.*

Måloppnåelse: Pro Sentret har levert innspill etter sine kartlegginger. De anbefaler ikke sentralt tiltak i Oslo, men mener det er best å bygge på eksisterende tjenester og tiltak lokalt. Viser for øvrig til tiltak 11. Pro Sentret tilbyr å bidra med kompetanseheving i det ordinære tjenesteapparatet. Notat om dette ble sendt Helse- og sosialkomiteen i mars 2010.

6. *Byråden bes utrede muligheten for at et NAV kontor gis byomfattende ansvar for oppfølging av kvinner og menn som vil ut av prostitusjon.*

Måloppnåelse: NAV Grünerløkka ble opprettet høsten 2009. De har fra før et byomfattende tilbud til personer utsatt for menneskehandel. Viser for øvrig til Pro NAV prosjektet som er et samarbeid mellom NAV Grünerløkka og Pro Sentret. BLD, Nadheim og Grünerløkka NAV, har samarbeidet om et botilbud, Lauras Hus, til ofre for menneskehandel.

Vurderinger

Statusgjennomgangen av *Handlingsplan mot prostitusjon 2008-2010* viser at de fleste foreslåtte tiltakene enten er gjennomførte, i gang eller påbegynte. Videre viser gjennomgangen at vi har godt fungerende tiltak, både offentlige og frivillige, som sammen med det ordinære hjelpeapparatet gjør en viktig innsats for mennesker i prostitusjon og personer som er utsatte for menneskehandel. Det er fortsatt utfordringer på området. Ett og halvt år etter at loven om forbud av kjøp av seksuelle tjenester

ble innført, ser det ut til at gateprostitusjonen nærmer seg det samme nivået som i ”normalåret” 2007, noe som innebærer en økning fra 2009. Det er det imidlertid vanskelig å si noe sikkert om omfanget før ved slutten av året.

Også annonsemarkedet er redusert med 15 - 20 %. Det kan se ut til at markedet ”har satt seg”, men det er behov for å følge med på utviklingen. I gateprostitusjonen er det nigerianske kvinner som utgjør den største gruppen. De fleste norske kvinnene i gateprostitusjon har omfattende og sammensatte problemer og behov for hjelp med sitt rusproblem. På innemarkedet dominerer de øst europeiske kvinnene (samlet sett), men med de thailandske som en god nummer to. De thailandske er i liten grad utsatt for organisering fra andre. Kvinnene i prostitusjonen opplever at sexkjøpsforbudet har satt dem i en mer sårbar posisjon, idet de må forholde seg til kundenes behov for å skjule seg, til politiets metoder for å spore opp kunder og til politiets aksjoner på innemarkedet. Så langt er det ingen indikasjoner på at markedet er blitt reelt farligere for kvinnene eller at de er mer voldsutsatte. Hjelpetiltakene opplever stor pågang fra prostituerte som ønsker bistand. Brukerne er færre, men de ønsker mer hjelp.

Det er behov for å videreføre arbeidet mot prostitusjon på følgende områder i Oslo:

- Voksne prostituerte utsatt for menneskehandel
- Umyndige personer utsatt for menneskehandel
- Omsorg, rehabilitering og kvalifiseringstiltak for personer som vil ut av prostitusjonen
- Kunnskap og kompetanse om prostitusjonsfeltet og om bistand til prostituerte
- Forebygging og bistand til barn og unge i faresonen for å selge og kjøpe seksuelle tjenester
- Myndige personer som kjøper seksuelle tjenester
- Fysisk og psykisk helsehjelp
- Lavterskeltilbud/skadereduksjon
- Oppsøkende arbeid i alle miljøer

Menneskehandel

Et kvalitativt godt arbeid med reflektanter er utfordrende fordi varigheten av oppholdet ofte er kort, og de personene det gjelder ofte skifter status til asylsøkere. Arbeidet krever utstrakt samarbeid med utlendingsmyndighetene, politiet og advokater. Oslopiloten har opparbeidet kunnskap og erfaring og skal dette videreføres, må de økonomiske rammene for tiltaket sikres. Dette anses som et statlig ansvar, og følges opp overfor statlige organ.

Egnede botilbud for reflektanter er en annen utfordring. De tilbudene som eksisterer i regi av Rosa/Krisesentertilbud og Lauras Hus er ikke tilstrekkelig. Boligmarkedet er innrettet på kontrakter av minst ett års varighet. Dersom Oslo pilotens eksistens sikres, vil man kunne gå inn i mer langsiktige leieforhold.

Retten til helsehjelp for reflektanter er fortsatt uklar. Muligheten til å få fastlege er avhengig av hvorvidt man får personnummer. Dette har bedret seg etter en endring hvor man nå skal folkeregistreres hvis man skal være her i minst 3 måneder. De som er gravide eller har barn, får tilbud om helsestasjonstjenester fra Bydel Grünerløkka. Videre blir reflektantene ved første henvendelse henvist til tuberkulosekontroll ved bydelens smittevernkontor. De som er i kontakt med Pro Sentret har anledning til å bruke helsetilbudet der. Saksbehandlingstiden i UDI er i spesielle tilfelle lang. Dette skaper usikkerhet både for den enkelte person og for det kommunale hjelpeapparatet.

Mange reflektanter har barn. Barn får ikke selvstendig status som offer for menneskehandel når mor søker refleksjon. Det er behov for avklaring av flere forhold i saker om menneskehandel. Denne handlingsplanen er avgrenset til å omfatte voksne prostituerte utsatte for menneskehandel. For mindreårige gjelder utsattheten alle former for menneskehandel, noe som stiller barneverntjenesten overfor utfordringer.

Dersom staten ikke fullfinansierer Oslo-piloten, må det vurderes hvordan arbeidet med reflektanter skal organiseres. Ordningen med tverrfaglig operativt team og koordinatorfunksjonen må også vurderes nærmere. Notat om dette vil bli sendt helse- og sosialkomiteen.

Omsorg, rehabilitering og kvalifisering

Da loven om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester ble vedtatt, var det en erkjennelse på politisk hold at en del av de som solgte seksuelle tjenester ville komme i en vanskeligere situasjon. Regjeringen avsatte av den grunn midler, i hovedsak til kvalifiserings- og arbeidsmarkedstiltak. Erfaringene siden lovens innføring og kartleggingen av norske kvinner i prostitusjon har ført til at Pro Sentret har tilpasset sine tilbud til endrede behov i brukergruppa. Fra 2010 er tilbudene organisert i "Pro Start", der målgruppen er de ulike brukerne som har permanent eller midlertidig anledning til å jobbe i Norge/og eller som kunne få vedtak fra NAV. Dette er blant annet basert på erfaringene fra kurs- og kvalifiseringsvirksomhet over flere år. Pro Start er inndelt i tre forskjellige tilbud: "Atheneskolen", med kurs og arbeidstrening på senteret, samarbeid med NAV om kvalifiseringsprogrammet, utredning av arbeidsevne for yrkesmessig atferd, videreføring av samarbeid med aktuelle private og offentlige aktører og tilrettelegging individuelt for motivering, trygghet og mestring. "Bikuben" er et sysselsettingstilbud til kvinner i gateprostitusjonen med liten ordinær arbeidsevne grunnet rusavhengighet og psykososiale problemer. Bikuben holdes åpent tre dager per uke og tilbyr den enkelte bruker 2-4 timers enkle arbeidsoppdrag per dag mot kontant oppgjør. "Humblebo" er et lavterskeltilbud med mulighet til sosialt samvær i trygge omgivelser. Målgruppen er kvinner som er aktive i gateprostitusjonen og som har betydelige vansker i form av sosial angst, rusavhengighet og psykiske lidelser. Dette var kvinner som tidligere brukte varmestua på senteret. Etterspørselen etter helsetiltakene på Pro Sentret er stort og bør derfor videreføres.

"Pro NAV" er et samarbeidsprosjekt mellom Bydel Grünerløkka og Pro Sentret som i rettet mot kvinner og menn som selger seksuelle tjenester på innemarkedet. Prosjektet er kommet i stand ved hjelp av midler fra Justisdepartementet. Prosjektet er foreløpig finansiert ut 2010 og har som mål at det i løpet av prosjektperioden skal være inntil 20 personer som ikke lenger har prostitusjon som hovedinntektskilde. Erfaringene med informert samtykke fra prosjektdeltakerne vil danne grunnlag for det nødvendige samarbeidet mellom instansene. Prosjektet er byomfattende. Erfaringene skal oppsummeres, men så langt har det vært vanskelig å rekruttere brukere til prosjektet.

Nadheim har fra 2010 styrket tiltakene med arbeid og kvalifisering gjennom individuell oppfølging, kurs, hospitering, praksisplasser og arbeidsgiverkontakt. Nadheim har endret fokus fra å være et rent kvinnetiltak til å være et senter for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Pro Sentret ønsker å sette i gang et prosjekt, Pro Mann, som retter seg mot menn som selger seksuelle tjenester. Dette på bakgrunn av feltbeskrivelsen *Et usynlig marked* (2010), bestilt av Helsedirektoratet. Videre har de foreslått en anonym rådgivningstjeneste til gutter og menn som selger sex.

Når det gjelder kvalifisering og arbeidsmarkedstiltak må det vurderes om det er riktig å utvikle flere særomsorgstiltak eller om det i større grad bør benyttes tiltak i det ordinære NAV-systemet som nå er fullt utbygd i Oslo.

Selv om det er lagt stor vekt på rehabilitering og kvalifisering, må det påpekes at behovet for omsorg og skadereduserende tiltak er stort for mange kvinner og menn i prostitusjonen. Det er slått fast at flertallet av de norske kvinnene i gateprostitusjonen har store rusproblemer. Selv om mange av dem ønsker hjelp for sitt rusmisbruk, er det ofte en lang vei til de kommer dit. For noen kanskje aldri. Flere har mange avbrutte forsøk på behandling bak seg og troen på at det nytter er ofte liten. I tillegg til Nadheim og Pro Sentret er det derfor viktig at andre lavterskeltilbud med fokus på omsorg samarbeider med prostitusjonstiltakene.

Et mer helhetlig perspektiv synes å ha kommet fram i kjølvannet av sexkjøpsloven, der flere sider av prostitusjonen er kommet opp til debatt. Det ser også ut til at prostitusjonstiltakene har tilpasset seg en ny situasjon.

Kunnskap og kompetanse om prostitusjonsfeltet og bistand til prostituerte

For å utvikle gode hjelpetiltak må utviklingen på prostitusjonsmarkedet og eventuelle endringer på feltet følges. Det store EU-nettverket Tampep (European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion among Migrant Sex Workers) samler inn kunnskap fra 25 medlemsland. Deres registreringer viser at det på 90-tallet var 10-12 ulike nasjonaliteter av prostituerte i EU landene. I 2008 hadde tallet steget til 60 ulike nasjonaliteter. Ikke overraskende slår rapporten fra Tampep 2008 fast at det er stor mobilitet av personer som selger sex i Europa og at strømmen går fra fattige land til rike land i Vesten.

Pro Sentrets voldsundersøkelse (*Fritt vilt 2008*) blant kvinner i prostitusjonen viste at 72 % av respondentene oppga at de hadde opplevd vold, trusler og/eller trakassering i eller utenfor prostitusjonen. 35 % oppga at de hadde opplevd vold i forbindelse med prostitusjon det siste året. Kvinnene hadde flere grove voldserfaringer som ikke var relatert til prostitusjon enn relatert til prostitusjonen. Vold tilhørte likevel ikke prostitusjonshverdagen deres. Det er likevel grunn til å anta at frykten for vold er noe som preger hverdagen til mange av kvinnene i prostitusjonen. En gjentakelse av denne undersøkelsen ville kunne gi sikrere kunnskap om kvinnenes voldsutsatthet etter sexkjøpslovens ikrafttreden.

Det bør lages en oppsummering av erfaringen fra prosjektet *Pro NAV* og fra erfaringene med ny organisering av Pro Sentret og Nadheim. En vurdering av disse erfaringene bør danne grunnlag for den fremtidige bistanden til personer i prostitusjonen.

Det har vært lite fokus på menn som selger seksuelle tjenester. PION, prostituertes interesseorganisasjon og Trondheimstiltaket SUBrosa menn er de eneste som har drevet oppsøkende arbeid mot menn som selger seksuelle tjenester. Prostitusjonstiltakene har noen mannlige brukere. I 2009 hadde Pro Sentret 33 mannlige brukere som mottok en form for oppfølging. 26 av disse var utenlandske og 15 var nye det året. Nadheim hadde kontakt med 22 menn og transpersoner i 2009. Uteseksjonen i Oslo hadde i 2009 konkret oppfølging av to utenlandske prostituerte menn. I rapporten *Et usynlig marked - En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex* (Helsedirektoratet 2010), påpekes det at mannlige prostitusjon ofte er mer skjult og i mer lukkede miljøer enn kvinnelig prostitusjon. Rapporten tar opp flere interessante aspekt, bl.a. at det er så vidt lite fokus på menn som kjøper sex av gutter og på at også kvinner kjøper seksuelle tjenester. Rapporten kommer med flere forslag til tiltak, både konkrete hjelpetiltak og behovet for å fremskaffe

mer kunnskap gjennom forskning og kompetanse gjennom fokus på undervisning og kunnskapsløft i hjelpeapparatet.

Ansvar for å følge med på utviklingen i vårt eget land ligger til politiet, statlige myndigheter og kommunene. Men både utviklingstrekk og registrering av omfang har det i hovedsak vært Pro Sentret som har stått for. For Oslo kommune er det viktig at hjelpetiltakene fortsetter sitt oppsøkende arbeid, sine kartlegginger og registreringer.

Forebygging og bistand til barn og unge som er i faresonen

Bydelenes planer om bistand til utsatte barn og unge skal også ha fokus på ungdomsprostitusjon og seksuell utnytting. De oppsøkende tjenester som har med barn og unge å gjøre, både i bydelene og de byomfattende, bør utvikle kompetanse på prostitusjon blant ungdom. Oppmerksomheten må være viet både ungdom hjemmehørende i Norge og utsatte mindreårige utenlandske statsborgere. Det finnes lite dokumentert kunnskap om arenaene hvor prostitusjon blant ungdom foregår. Omfangsundersøkelsene i Oslo er gamle.

Utenlandske statsborgere vil si mindreårige asylsøkere, mindreårige ofre for menneskehandel, mindreårige "papirløse" innvandrere, besøkende på turistvisum og mindreårige som oppholder seg ulovlig i landet. Det er få sikre holdepunkter for om og hvor disse ungdommene selger seksuelle tjenester, men en del antagelser. På "Strøket" er det påtruffet unge kvinner som Pro Sentret i noen tilfelle har meldt til barnevernvakta. Uteseksjonen har hørt rykter om mindreårige asylsøkere (særlig gutter) som selger seksuelle tjenester i sentrumsnære strøk. Hvalstad asylmottak tror det forekommer rekruttering til prostitusjon blant deres ungdommer. Redd Barna tror at noen barn og unge som er utsatt for menneskehandel med andre formål enn prostitusjon, også kan bli rekruttert inn i prostitusjon når de blir eldre. Mindreårige utenlandske statsborgere som oppholder seg i Norge er en sårbar gruppe. Det er behov for bedre kunnskap om livssituasjonen deres.

De som jobbet med ungdom gir uttrykk for manglende kunnskap om prostitusjon blant unge. Det kan se ut til at både kunnskap, kompetanse og bedre samarbeid mellom de instansene som jobber med barn og ungdom er aktuelle innsatsområder.

Det finnes lite kunnskap om ungdom som kjøper seksuelle tjenester. Det lille vi vet, bekrefter at de som kjøpte seksuelle tjenester, var menn over 18 år. Ulla Edith Bjørnstad ved Pro Sentret henviser i sin rapport *Kjøp og salg av seksuelle tjenester blant unge i Oslo (2009)* til en undersøkelse fra Gøteborg som bekrefter denne tendensen (Abelsson og Hulusjø 2008). Ungdommene i denne undersøkelsen hadde solgt sex til voksne menn mellom 25 og 35 år. Både guttene og jentene hadde i hovedsak solgt sex til menn, men 1/3 av guttene oppga at de hadde solgt sex til kvinner.

Ungdomssatsningen mot menneskehandel i videregående skole har vært statlig finansiert. Siden Pro sentret har stått for gjennomføringen av opplegget, er Oslo kommune opptatt av denne satsningen bør fortsette etter 2010. Undervisningsopplegget har fått positiv evaluering fra både lærere og elever.

Myndige personer som kjøper seksuelle tjenester

De fleste som selger seksuelle tjenester er kvinner. De fleste kjøpere er menn. Men dette er ikke hele sannheten. Feltbeskrivelsen *Et usynlig marked (2010)*, omtaler gutter, menn og transpersoner som selger sex. Det sies i rapporten: *Kontaktetableringen for prostitusjon foregår både på utesteder for*

homofile, bifile og heterofile, og både kvinner, par og menn er kunder. Noen utsteder i de ulike byene i Norge er kjent for at det foregår prostitusjon der. Videre sies det... Utelivet nevnes som en arena for de som av ulike grunner finner det vanskelig å selge sex på Internett, benytter seg av. Flere mener bestemt at utelivet er den største arenaen for menn som selger sex til kvinner. Det hevdes også at særlig utenlandske asylsøkere og "papirløse" menn benytter seg av denne arenaen både for å selge sex til menn og kvinner. Unge gutter under 18 år vil også bevege seg en del på denne arenaen, særlig de som er avhengige av rusmidler og trenger raske penger. Noen informanter uttaler at disse guttene ikke nødvendigvis vil se ut som "slitne" rusavhengige, men se velstelt og friske ut.

En undersøkelse gjennomført av NTNU og Folkehelseinstituttet (Schei og Stigum 2010) slår fast at kundene er menn som utmerker seg med risikoatferd. (Oppslag i Nettavisen 24.06.2010 med overskrift: "Horekunder på uføretrygd"). De debuterer tidligere, har flere sexpartnere og har oftere ubeskyttet sex enn menn flest. Av de 608 sexkjøperne i statistikken var 585 menn. Forskerne kartla ikke kvinnene nærmere, siden de var så få. Det mest markante funnet blant mennene var at uføre var sterkt overrepresentert. 32 prosent av de 111 uføre i materialet hadde kjøpt seksuelle tjenester én eller flere ganger. Blant menn født mellom 1927 og 1935, hadde 26 prosent kjøpt. I den yngste aldersgruppen, født etter 1974, hadde 6 prosent kjøpt sex. Gjennomsnittet er på 13 prosent. Forskerne er opptatt av at dette er et offentlig helseproblem og anbefaler at utviklingstrekk blant yngre menn blir undersøkt særskilt. Berit Schei uttaler: "Åpenhet er en god begynnelse, det å få tak i sexkjøperne og snakke med dem om hva de utsetter seg selv og andre for- både når de kjøper sex og når de har ubeskyttet sex med andre".

Sommeren 2010 leverte Statens offentlige utredningar i Sverige: *Förbud mot köp av sexuell tjänst, et utvärdering 1999-2008*. I utredningen kommer det flere forslag om innsatser fremover. Det slås fast at det er nødvendig med et fortsatt og vedvarende sosialt arbeid, idet kriminalisering aldri kan utgjøre annet enn et komplement i arbeidet for å bekjempe prostitusjon. Videre at det er viktig å øke innsatsene rettet mot sexkjøperne, fortsatt forskning om hvilke personer som kjøper seksuelle tjenester og om hensiktsmessige behandlingsmetoder.

Reform ressurscenter for menn har i 2010 fått statlige midler til et prosjekt med rådgivning om sexkjøp. På samme måte som de svenske hjelpetiltakene for sexkjøpere, vil også Reformers rådgivning ta opp spørsmål knyttet til seksuell helse og risikoatferd. Reform har et langt og etablert samarbeid med prostitusjonstiltakene.

Mål og tiltak

Etter bystyrets behandling av saken 10.02.2011 er følgende mål og tiltak vedtatt:

1 Menneskehandel

Mål: I samarbeid med statlige myndigheter skal Oslo kommune gi adekvat hjelp til ofre for menneskehandel.

Tiltak 1a: Differensierte botilbud

Erfaringene fra arbeidet med ofre for menneskehandel tilsier at det må arbeides videre med egnede botilbud for gruppen. Det foretas en oppsummering over de bomulighetene som finnes og brukes. På bakgrunn av aktuelle behov utarbeides forslag til andre botilbud.

Frist: Innen 01.05.2011.

Ansvarlig: Bydel Grünerløkka v/Oslopiloten

Tiltak 1b: Avklaringer med staten

Utfordringene i arbeid med saker om menneskehandel; helsehjelp, saksbehandlingstid, status for barn av reflektanter og finansiering av tiltakene, tas opp med statlige organer. Dette gjøres løpende i planperioden. Dersom den statlige finansieringen av Oslopiloten ikke videreføres, kan det ha konsekvenser for organiseringen av arbeidet med menneskehandel. Notat om dette legges fram for Helse- og sosialkomiteen innen 01.04.2011

Ansvarlig: Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester

Tiltak 1c :Tverrfaglig operativt team (TOT Oslo) og TOT koordinators funksjon

Målet er effektivt samarbeid i menneskehandelsaker. Teamet og koordinators funksjon har en virketid som samsvarer med nåværende plan, dvs. ut 2010. Det foretas en vurdering av arbeidet. En oppsummering leveres byrådsavdelingen innen 01.12.2010.

Ansvarlig: Bydel Grünerløkka sammen med TOT koordinator

Tiltak 1d Barn av ofre for menneskehandel

Byrådet bes avklare ansvarsforhold, og vurdere behov for spesialkompetanse og særlige tiltak, når det gjelder barn som er direkte eller indirekte ofre for menneskehandel. Formålet er å sikre at barns rettigheter til blant annet beskyttelse, omsorg og skolegang ivaretas.

2 Omsorg, rehabilitering, kvalifisering

Mål: Kvinner og menn i prostitusjonen skal gis gode og hensiktsmessige tilbud som ivaretar nødvendig omsorg og som søker å bidra til alternativer til prostitusjon.

Tiltak 2a: Rusmisbrukende kvinner i gateprostitusjonen skal få hjelp for sitt rusmisbruk

Pro Sentrets kartlegging viste at norske kvinner i gateprostitusjonen var mest opptatt å få hjelp for sitt rusmisbruk. Systematisk fortløpende samarbeid mellom bydelene, Rusmiddeletaten, helseforetakene og prostitusjonstiltakene videreføres. Fristen for arbeidet er løpende i planperioden.

Ansvarlig: Bydelene og Pro Sentret

Tiltak 2b: Erfaringene fra Pro NAV oppsummeres

Pro NAV prosjektet går ut 2010. Arbeidet oppsummeres. Det avklares om arbeidet skal videreføres, enten tillagt NAV Grünerløkka eller om Pro Sentret skal samarbeide med alle NAV kontorer i Oslo. Frist: 01.02.2011.

Ansvarlig: Bydel Grünerløkka v/NAV kontoret, Pro Sentret og Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester

Tiltak 2c: Organisering av arbeidet med å gi omsorg, rehabilitering og kvalifisere.

Pro Sentret og Nadheim har siden sexkjøpsloven trådte i kraft, foretatt omorganiseringer av sin organisasjon og sitt arbeid, for å være bedre tilpasset en endret situasjon for kvinner og menn i prostitusjonen. Erfaringene fra disse endringene oppsummeres for å ta stilling til fremtidig arbeid.

Frist: 31.12.2011.

Ansvarlig: Pro Sentret og Nadheim

Tiltak 2d: Prosjektene Pro Mann og Rådgivningstjeneste for gutter og menn som prostituerer seg etableres.

Helsemyndighetene finansierte Pro Sentrets feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex, *Et usynlig marked*. I rapporten foreslås flere tiltak, blant annet et hjelpetiltak for menn som selger sex og en anonym rådgivningstjeneste. Det er søkt om midler fra direktoratet til hjelpetilbudet.

Tiltakene gjennomføres i planperioden, og frist for oppstart er 01.05.2011. Det foretas en oppsummering av erfaringene.

Ansvarlig: Pro Sentret

3 Kunnskap og kompetanse om prostitusjonsfeltet og bistand til prostituerte

Mål: Det følges med på utviklingen i prostitusjonsmiljøet i Oslo og situasjonen for kvinner og menn i prostitusjonen.

Tiltak 3a: Voldsundersøkelse blant kvinner i prostitusjonen

Pro Sentrets undersøkelse fra 2007 foretas på nytt 2 år etter at loven om forbud mot kjøp av seksuelle tjenester trådte i kraft. Hensikten er å vurdere om kvinnene er mer voldsutsatte etter lovens ikrafttreden. Frist: 01.06.2012.

Ansvarlig: Pro Sentret

Tiltak 3b: Oppsøkende arbeid på prostitusjonsfeltet

Oppsøkende arbeid på prostitusjonsarenaene videreføres. Det skal også foretas registreringer av gutter og menn som prostituerer seg. Flere samarbeidspartnere trekkes med, for eksempel PION, Uteseksjonen. Frist: Løpende.

Ansvarlig: Prostitusjonstiltakene

Tiltak 3 Hjelp til menn som ønsker å slutte å kjøpe sex

Det må rettes en innsats for å begrense etterspørselen etter seksuelle tjenester, og innsatsen for å hjelpe kjøpere av seksuelle tjenester til å komme ut av prostitusjon må således prioriteres. KAST tilbyr et hjelpetilbud i form av sexologisk veiledning for å finne alternativer til sekjøp.

Frist; løpende

Ansvarlig: KAST Norge, i samarbeid med prostitusjonstiltakene

4 Forebygging og bistand til barn og unge som er i faresonen for å selge og kjøpe seksuelle tjenester

Mål: Forhindre at barn og unge unnyttes seksuelt i prostitusjonslignende forhold eller utnytter andre.

Tiltak 4a: Opplæringsprogram i arbeid med risikoutsatte barn og unge

Det utarbeides et opplæringsprogram for ansatte i bydeler og etater som arbeider med barn og unge. Det foretas en oppsummering av bydelsplanene for risikoutsatte barn og unge med henblikk på seksuell utnytting og prostitusjon, for å vurdere erfaringene på området. Frist for å utarbeide programmet: 01.05.2011. Programmet gjennomføres i planperioden.

Ansvarlig: Helse- og velferdsetaten og Pro Sentret

Tiltak 4b: Kartlegging av situasjonen til ungdom i det thailandske miljøet

Gjennom oppsøkende arbeid er det fremkommet bekymring for barn og unge som har tilknytning til det thailandske miljøet i Oslo hvor det forekommer salg av seksuelle tjenester. Det gjennomføres en kartlegging av de faktiske forhold, for å kunne vurdere situasjonen. Frist: 01.02.2011.

Ansvarlig: Pro Sentret

Tiltak 4c: Tiltak rettet mot ungdom i det thailandske prostitusjonsmiljøet

Tiltaksbehov vurderes etter gjennomføring av kartleggingen. Frist: 01.06.2011

Tiltak 4d: Undervisning i videregående skoler

Pro Sentrets undervisning i de videregående skolene videreføres i 2011. Satsningen har til hensikt å forebygge kjøp av seksuelle tjenester blant ungdom, med særlig henblikk på menneskehandel. Det søkes midler fra Barne-, inkluderings- og likestillingsdepartementet. Frist: Fra skoleåret 2011.

Ansvarlig: Pro Sentret

Tiltak 4e: Oppfølging av revidert handlingsplan mot prostitusjon

Handlingsplanen er forankret i Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester.

Byrådsavdelingen skal sette ned en referansegruppe med relevante representanter fra Oslo kommune, staten og private organisasjoner for å bidra til god faglig oppfølging.

Ansvarlig: Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester.

Byrådet bes opprettholde den tette kontakten med statlige myndigheter vedrørende ofre for menneskehandel, og ta nødvendige initiativ for å forenkle og forbedre regler og rettigheter for denne gruppa og deres pårørende.

Oslo bystyre mener at personer som ønsker å komme seg ut av prostitusjonen, bør få rett til arbeidsavklaringspenger. Bystyret ber byrådet fremme en søknad overfor statlige myndigheter om at det gjøres et unntak fra folketrygdlovens vilkår for arbeidsavklaringspenger slik at det kan settes i gang et forsøksprosjekt i Oslo.